

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT

TREBALL SOCIAL EN L'ÀMBIT DE LA SALUT MENTAL

Coordinació: MIRANDA RUCHE, FRANCISCO JAVIER

Any acadèmic 2023-24

Informació general de l'assignatura

Denominació	TREBALL SOCIAL EN L'ÀMBIT DE LA SALUT MENTAL			
Codi	101734			
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Treball Social	3	OPTATIVA	Presencial
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6			
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA	TEORIA	
	Nombre de crèdits	1.8	4.2	
	Nombre de grups	1	1	
Coordinació	MIRANDA RUCHE, FRANCISCO JAVIER			
Departament/s	PSICOLOGIA, SOCIOLOGIA I TREBALL SOCIAL			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Català			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
MIRANDA RUCHE, FRANCISCO JAVIER	xavier.miranda@udl.cat	6	

Objectius acadèmics de l'assignatura

1. Conèixer els aspectes culturals més significatius que intervenen en la concepció de la salut mental.
2. Conèixer els conceptes bàsics de la psicopatologia, fent especial èmfasi en les repercussions socials dels trastorns mentals.
3. Conèixer l'organització de la xarxa assistencial sanitària i social en salut mental a Catalunya.
4. Conèixer els diferents enfocaments que existeixen pel que fa a la recuperació de les persones afectades.
5. Conèixer els mètodes i tècniques d'intervenció des de la perspectiva del treball social.
6. Conèixer el desenvolupament històric del treball social en salut mental, així com el rol professional dins els equips d'intervenció.

Competències

1. CG1: Desenvolupar capacitat crítica, d'anàlisi i de síntesi.
2. CG5: Mostrar habilitats en les relacions interpersonals.
3. CG6: Adquirir coneixement d'altres cultures i costums.
4. CT1: Implementar la comunicació oral i escrita en la llengua materna.
5. CT2: Adquirir el domini d'una llengua estrangera.
6. CE2: Conèixer els referents de les ciències humanes i socials que aporten al Treball Social elements de comprensió de la realitat social.
7. CE3: Comprendre críticament els models d'intervenció en Treball Social.
8. CE4: Saber aplicar els mètodes i tècniques del Treball Social als diferents àmbits i camps d'intervenció.
9. CE6: Analitzar i avaluar els problemes i necessitats socials presents en la societat.

Continguts fonamentals de l'assignatura

1. SALUT I SOCIETAT.

- Salut mental i trastorn mental. Aproximació històrica i cultural.
- Construcció de significat i sentit en relació als trastorns mentals.
- Influència dels canvis socials en l'expressió dels nous trastorns mentals.
- Determinants materials i culturals que incideixen en l'aparició de les patologies mentals.

2. TRASTORNS MENTALS.

- Factors que caracteritzen els trastorns mentals greus o severos.
- Classificacions dels trastorns mentals segons el DSM-V i el CIE-10.
- Nocions generals bàsiques de: l'esquizofrènia; el trastorn bipolar; el trastorn obsessiu-compulsiu; la depressió major; els trastorns de personalitat.

3. ORGANITZACIÓ DE L'ATENCIÓ EN SALUT MENTAL.

- Xarxa pública d'atenció a Catalunya. Recursos sanitaris i socials.
- Associacions de familiars i persones afectades.
- Noves formes organitzatives en entorns digitals.

4. INTERVENCIÓ SOCIAL EN SALUT MENTAL.

- Perspectives d'intervenció del treball social en salut mental.
- L'enfocament basat en la recuperació.
- Metodologia d'intervenció en l'àmbit individual, grupal i comunitari.
- Eines específiques: el diagnòstic social en salut mental.

5. TREBALL SOCIAL I SALUT MENTAL

- Desenvolupament del treball social com a disciplina dins l'àmbit de la salut mental.
- Presència actual del professional del treball social en els dispositius d'atenció social i sanitària.
- Rol i funcions bàsiques del/la treballador/a social.

Eixos metodològics de l'assignatura

Durant l'horari docent (40%).

- Exposicions vinculades al contingut i el dossier de lectures
- Activitats d'avaluació continuada a l'aula.
- Exposicions de l'estudiantat.
- Seminaris temàtics.

Fora de l'horari docent (60%).

- Lectura i anàlisi de textos.
- Preparació exposició en grup.
- Preparació d'activitats d'avaluació continuada.
- Estudi.
- Tutories.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

SETMANA	BLOC	OBJECTIUS	ACTIVITAT	TREBALL ALUMNAT	AVALUACIÓ
1 2 3	<p>1. SALUT I SOCIETAT. Salut mental i trastorn mental. Aproximació històrica i cultural. Construcció de significat i sentit en relació als trastorns mentals.</p> <p>Influència dels canvis socials en l'expressió dels nous trastorns mentals.</p> <p>Determinants materials i culturals que incideixen en l'aparició de les patologies mentals.</p>	<p>1. Conèixer els aspectes culturals més significatius que intervenen en la concepció de la salut mental.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin. - Examen escrit. - Treballs en grup.
4 5 6	<p>2. TRASTORNS MENTALS. Factors que caracteritzen els trastorns mentals greus o severos.</p> <p>Classificacions dels trastorns mentals segons el DSM-V i el CIE-10.</p> <p>Nocions generals bàsiques de: l'esquizofrènia; el trastorn bipolar; el trastorn obsessiu-compulsiu; la depressió major; els trastorns de personalitat.</p>	<p>2. Conèixer els conceptes bàsics de la psicopatologia, fent especial èmfasi en les repercussions socials dels trastorns mentals.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin. - Examen escrit. - Treballs en grup.
7 8 9	<p>3. ORGANITZACIÓ DE L'ATENCIÓ EN SALUT MENTAL. Xarxa pública d'atenció a Catalunya. Recursos sanitaris i socials.</p> <p>Associacions de familiars i persones afectades.</p> <p>Noves formes organitzatives en entorns digitals.</p>	<p>3. Conèixer l'organització de la xarxa assistencial sanitària i social en salut mental a Catalunya.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin. - Examen escrit. - Treballs en grup.

10 11 12	<p>4. INTERVENCIÓ SOCIAL EN SALUT MENTAL.</p> <p>Perspectives d'intervenció del treball social en salut mental.</p> <p>Metodologia d'intervenció en l'àmbit individual, grupal i comunitari.</p> <p>L'enfocament basat en la recuperació.</p> <p>Eines específiques: el diagnòstic social en salut mental.</p>	<p>4. Conèixer els diferents enfocaments que existeixen pel que fa a la recuperació de les persones afectades.</p> <p>5. Conèixer els mètodes i tècniques d'intervenció des de la perspectiva del treball social.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin. - Examen escrit. - Treballs en grup.
13 14 15	<p>5. TREBALL SOCIAL I SALUT MENTAL</p> <p>Desenvolupament del treball social com a disciplina dins l'àmbit de la salut mental.</p> <p>Presència actual del professional del treball social en els dispositius d'atenció social i sanitària.</p> <p>Rol i funcions bàsiques del /la treballador/a social.</p>	<p>6. Conèixer el desenvolupament històric del treball social en salut mental, així com el rol professional dins els equips d'intervenció.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin. - Examen escrit. - Treballs en grup.

Sistema d'avaluació

Avaluació continuada.

A) Bloc Teòric. Prova escrita individual vinculada als continguts de la matèria (25 %).

B) Bloc de Lectures. Prova escrita individual vinculada al dossier de lectures. (25 %).

C) Bloc de Seguiment. Participació activa i fonamentada en les diverses activitats d'avaluació continuada - individuals i en grup- que es desenvolupin a l'aula (25 %).

D) Bloc Pràctic. Treball en grup sobre una temàtica no inclosa en el programa (25 %).

Durant la primera setmana de classe es concretaran les dates de les activitats d'avaluació continuada. De la mateixa manera, s'indicaran els criteris d'avaluació.

La nota final de la matèria serà la mitjana obtinguda a partir de les diferents proves realitzades. Es considerarà superada la matèria quan l'estudiant obtingui una qualificació numèrica final de 5.

Avaluació alternativa.

L'estudiant tindrà dret a renunciar a l'avaluació contínua a l'inici del semestre i acollir-se a la modalitat d'avaluació alternativa. Per fer-ho, haurà de presentar una instància a secretaria en el termini fixat i aportar la documentació

justificativa. En el cas que li sigui aprovada, aquesta modalitat d'avaluació única inclou una prova oral de caràcter teòric amb un valor del 100%, que podrà ser recuperada. Es considerarà superada la matèria quan l'estudiantat obtingui una qualificació mitjana final de 5.

La qualificació de "no presentat" s'aplicarà sempre que l'alumne hagi realitzat un percentatge de menys del 30% de les activitats d'avaluació de l'assignatura. En el cas que hagi realitzat un 30% o més de les activitats d'avaluació, es posarà en l'acta la qualificació que li correspongui (Acord de les comissions de graus i màsters de la FEPTS, 27 de gener, 2021).

Bibliografia i recursos d'informació

Bibliografia Bàsica.

- Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya. Grup de treball de Salut Mental (2010). *Manual diagnòstic en Salut Mental*. Barcelona: Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya. Disponible a: <http://www.tscat.cat/content/manual-diagnostic-social-en-salut-mental>
- Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya. Grup de Treball de Salut Mental. (2016). *Intervenció de Treball Social en Salut Mental*. Barcelona: Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya. Disponible a: <http://www.tscat.cat/content/intervencio-de-treball-social-en-salut-mental>
- Kondrat, D. C. & Barbra, T. (2009). An anti-stigma approach to working with persons with severe mental disability: seeking real change through narrative change. *Journal of Social Work Practice*, 23 (1), 35-47.
- Mead, S., & MacNeil, C. (2006). Peer support: What makes it unique. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 10 (2), 29-37.
- Miranda, M. y Galán, F.J. (2022). Lo social en salud mental (II). Trabajo Social en Psiquiatría. Zaragoza: Prensas de la Universidad de Zaragoza.
- Tew, J., Ramon, S., Slade, M., Bird, V., Menton, J., & Le Boutillier, C. (2012). Social factors and recovery from mental health difficulties: a review of the evidence. *British Journal of Social Work*, (42), 443-460.
- Wahlbeck, K., Anderson, P., Basu, S., McDaid, D., & Stuckler, D. (2011). *Impact of economic crises on mental health*. Geneva: World Health Organisation, Regional Office for Europe.
- World Health Organization, & Calouste Gulbenkian Foundation. (2014). *Social Determinants of Mental Health*. Geneva: World Health Organization.

Bibliografia complementària.

- Balaga, C. (2009). Visibilización del Trabajo Social en Salud Mental: modificando la mirada del otro y afianzando la autoimagen. *Documentos de Trabajo Social: Revista de Trabajo Social y Acción Social*, 45, 39-47.
- Brown, L., Shepherd, M., Merkle, E., Wituk, S., & Meissen, G. (2008). Understanding how participating in a consumer-run organisation relates to recovery. *American Journal of Community Psychology*, (42), 167-178.
- Casal, J.C. (2010). Derechos y participación de las personas con diversidad mental. *Cuadernos de Trabajo Social*, (23), 301-321.
- Chamberlin, J. (1997). A working definition of empowerment. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 20, 43-46.
- Corrigan, P.W. & Phelan, S.M. (2004). Social support and recovery in people with serious mental illnesses. *Community Mental Health Journal*, 40 (6), 513-523.
- Desviat, M. (2004). Conductas psicopáticas: de la locura cuerda a la idiocia moral. *Revista Átopos. Salud Mental, comunidad y cultura*, (5) 4-13.
- Domingo, Y. (2018). La percepción del apoyo social en familias de pacientes con enfermedad mental que han participado en el Plan de Servicios Individualizado (PSI) frente a un grupo control. *RTS: Revista de Treball Social*,

212, 142-154.

- Fernández, J.L. (2002). El campo de la rehabilitación psicosocial y estilo de atención. *Cuadernos técnicos de servicios sociales, rehabilitación psicosocial y apoyo comunitario de personas con enfermedad mental crónica: programas básicos de intervención*. Consejería de servicios sociales de la Comunidad de Madrid, 69-74.
- Garcés, E. M. (2010). El Trabajo Social en salud mental. *Cuadernos de Trabajo Social*, 23, 333-352.
- García, R. (2004). Salud mental comunitaria ¿Una tarea interdisciplinar? *Cuadernos de Trabajo Social*, 17, 273-287.
- Gisbert, C., (ed.). (2002). *Rehabilitación psicosocial del trastorno mental severo: situación actual y recomendaciones*. Madrid. Asociación Española de Neuropsiquiatría, Cuadernos Técnicos, 6. [En línea] Disponible en: https://www.aen.es/docs/SRPS_RPS_y%20Tratamiento_Integral_TMS_AEN.pdf
- Gracia, D. (2010). *La construcción de la salud: hechos, valores, deberes*. En: XI Congreso Internacional de Grup, Psicoteràpia y Psicoanàlisi. Segovia, 2010.
- Gómez, C., y Zapata, R. (2000). *Psiquiatría, Salud Mental y Trabajo Social*. Pamplona: Ediciones Eunate.
- Hendryx, M., Green, C. & Perrin, N. (2009). Social support, activities and recovery from serious mental illness. *Journal of Behavioural Health Services and Research*, 36 (3), 320–329.
- Hernández, B. (2013). El Trabajo Social en la intervención psicosocial con personas con trastorno mental severo: una reflexión sobre el papel de las familias. *Documentos de Trabajo Social: Revista de trabajo y acción social*, 52, 314-325.
- López, M., Laviana, M. Fernández, L., López, A., Rodríguez, A. M., y Aparicio, A. (2008) La lucha contra el estigma y la discriminación en salud mental: Una estrategia compleja basada en la información disponible. *Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría*, 28 (1), 48-83.
- Luengo, M. A. (2009). La definición del problema desde el otro lado de la mesa: los procesos sociocognitivos en el profesional de salud mental y sus posibles sesgos como observador. *Norte de Salud mental*, vol. 8 (34), 52-60.
- Martínez, A. (2000). Anatomía de una ilusión. El DSM-IV y la biologización de la cultura. A: Perdiguer, E., i Comelles, J.M. (eds.). *Medicina y cultura. Estudios entre la antropología y la medicina* (249-275). Barcelona: Bellaterra.
- Miranda. M. (2010). La formación en salud mental. *Cuadernos de Trabajo Social*, (23), 323-332.
- Miranda, M. (2010). Los aspectos sociales de la salud: nuevos retos para el Trabajo Social sanitario. *Trabajo Social y Salud*, (66), 19-32.
- Miranda, X. (2018). Consideraciones estructurales para la intervención en salud mental: pobreza, desigualdad y cohesión social. *Trabajo Social Global - Global Social Work*, 8(14), 108-124.
- Miranda, X. (2019). *Treball social en salut mental. Una anàlisi de la disciplina i la identitat professional a Catalunya*. Barcelona: Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya.
- Moreno, L., Portabales, L., García, P., Muñoz, S., García de Fernando, S., Polo, C., Ceverino, A., Alonso., y González, C. (2014). Influencia de la crisis económica en la demanda de consultas en salud mental. *Revista Àtopos. Salud Mental, comunidad y cultura*, (15) 7-23.
- Moya, J. (2012). *Elements bàsics de salut mental per a professionals de l'àmbit social*. Col·lecció Eines, 12. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família. Generalitat de Catalunya.
- Munilla, R. V., Mancebo, J., Caneiro, M. A., Nieto, L., Titos, R., Subirats, D., i Paniagua, I. (2012). Las funciones del trabajador social en los equipos de apoyo social comunitario en salud mental. *Trabajo Social Hoy*, 67, 51-62.
- Pajuelo, M.M. (2012). Treball Social amb famílies en un Centre de Salut Mental d'Adults. *Revista de Treball Social*, 197, 70-80.

- Pelegrí, X., i Fleta, G. (coords.). (2013). *Les persones amb problemàtica de salut mental a Lleida. Estudi de la situació de les persones amb trastorn mental sever al territori de Lleida 2012*. Salut Mental Catalunya. Coordinadora Terres de Lleida.[En línia] Disponible a: <http://www.grase.udl.cat/wp-content/uploads/2013/09/Estudi-de-les-persones-amb-tms-del-territori-de-Lleida-2012.pdf>
- Pettie, D., & Triolo, A. M. (1999). Illness as evolution: The search for identity and meaning in the recovery process. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 22(3), 255.
- Pons, I. (2006). Condicionantes sociales teóricos y prácticos de las ciencias de la Salud Mental. *RTS: Revista de treball social*, (178), 17-34.
- Pulido, A. (2010). El derecho de ciudadanía del enfermo mental, un desafío al Sistema para la Autonomía y la Atención a la Dependencia. *Cuadernos de Trabajo Social*, (23), 361-379.
- Rodríguez, A., y González, J. C. (2002). La rehabilitación psicosocial en el marco de la atención comunitaria integral a la población enferma mental crónica. *Cuadernos técnicos de servicios sociales, rehabilitación psicosocial y apoyo comunitario de personas con enfermedad mental crónica: programas básicos de intervención*. Consejería de servicios sociales de la Comunidad de Madrid, 17-42.
- Sánchez, E. (2004). Collectivize social support? Elements for reconsidering the social dimension in the study of social support. *The Spanish Journal of Psychology*, 7 (2), 124-134.
- Schon, U. K., Denhov, A. & Topor, A. (2009). Social relationships as a decisive factor in recovering from severe mental illness. *International Journal of Psychiatry*, 55 (4), 336–347.
- Shepherd, G., Boardman, J., & Slade, M. (2008). *Making recovery a reality*. London: Sainsbury Centre for Mental Health.
- Slade, M. (2009). *Personal Recovery and Mental Illness: A Guide for Mental Health Professionals*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Slade, M. (2013). *100 ways to support recovery. A guide for mental health professionals (second edition)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Spora Sinergies (2007). *The relation between users and professionals in the scope of the mental health*. Associació d'Usuaris de Salut Mental de Catalunya.[En línia] Disponible a: <http://bit.ly/28W2hVU>
- Tew, J., Gould, N., Abankwa, D., Barnes, H., Beresford, P., Carr, S., Copperman, J., Ramon, S., Rose, D., Sweeney, A. & Wookward, L. (2006). *Values and Methodologies for Social Research in Mental Health*. London: Policy Press.
- Thornicroft, G., Brohan, E., Kassam, A., & Lewis-Holmes, E. (2008). Reducing stigma and discrimination: Candidate interventions. *International Journal of Mental Health Systems*, 2 (1), 1.
- Ubilla, E. (2009). El concepto de salud mental en la obra de Erich Fromm. *Revista Chilena de Neuro-Psiquiatría*, 47(2), 153-162.
- Ureña, A. (2006). L'especialitat: un requeriment per al Treball Social en Salut Mental. *RTS: Revista de treball social*, (178), 35-41.
- Ureña, A. (2010). La salud mental del Trabajo Social en Cataluña. *Cuadernos de Trabajo Social*, (23), 353-360.